

CONVENIO DE COLABORACIÓN ENTRE A AXENCIA TURISMO DE GALICIA E O CONCELLO DE BALTAR PARA A RECUPERACIÓN DO FOXO DOS LOBOS DE TOSENDE

O xerente de Turismo de Galicia

DECLARA:

Que esta Axencia Turismo de Galicia formalizou co Concello de Baltar o instrumento convencional arriba referido por un período de vixencia que abrangue dende a data da súa sinatura ata o 31 de decembro de 2022.

Que o instrumento convencional ten por obxecto establecer as condicións para a colaboración entre a Axencia Turismo de Galicia e o Concello de Baltar para a recuperación do Foxo dos Lobos de Tosende.

Que existe converxencia de intereses entre as entidades asinantes en orde á consecución obxecto referido.

Que o instrumento convencional que se pretende asinar se **fundamenta** no seguinte:

Primeiro.- A Axencia Turismo de Galicia créase como axencia pública autonómica polo Decreto 196/2012, do 27 de setembro, establecendo como obxectivo desta o de impulsar, coordinar e xestionar a política autonómica en materia de turismo e, en especial, a promoción e a ordenación do turismo dentro da comunidade. A Axencia Turismo de Galicia ten entre os seus obxectivos básicos a potenciación do turismo de Galicia como un factor de crecemento económico, a través da valorización dos recursos turísticos, así como o fomento do turismo como un

instrumento de reequilibrio territorial. Así mesmo, e de conformidade co disposto no artigo 9 dos seus estatutos, para o cumprimento dos devanditos obxectivos correspóndelle a dirección e coordinación das actuacións que poidan ter incidencia en materia de turismo.

Segundo.- O Concello de Baltar no seu propósito de fomentar as actividades turísticas e culturais, como un importante sector de desenvolvemento nas zonas rurais, está a promover todos aqueles aspectos e actuacións que faciliten o acceso de todos os veciños e visitantes a aquelas zonas que pola súa importancia turística merecen ser visitadas. Neste senso o concello pretende realizar as obras necesarias para a recuperación do foxo dos lobos situado na parroquia de Tosende, dentro do concello de Baltar.

Os foxos dos lobos son construcións tradicionais que foron ideadas polas xentes do medio rural para a caza do lobo, un animal que atacaba ós seus rabaños. Existen varios tipos de foxos dos lobos, sendo o máis común o de converxencia, que consta de dous muros en forma de funil que na súa parte máis estreita ten un pozo ou foxo de gran altura para que o animal non puidera saír. Os veciños organizábanse en grupos para asustar ó lobo facendo ruído e dirixilo de ese modo ó foxo onde caía e era sacrificado.

Os muros teñen altura suficiente para impedir o paso dos lobos, e podían ser de pedra ou madeira, a veces de cachotería e outras de lousas fincadas. Adoitaban ter unha lonxitude total de varios centos de metros.

Os foxos dos lobos teñen a súa orixe na Idade Media e teñen uso ata as primeiras décadas do século XX. Situábanse no paso natural do lobo cortando camiños por el utilizados. Na súa construción e mantemento participaba toda a aldea ou parroquia e mesmo parroquias próximas. Carros con xugadas carretaban as pedras para a construción dos muros, e na súa colocación participaban os máis expertos.

Xa en tempos do arcebispo Xelmírez era obrigado ir as batidas do lobo todo o mundo, incluído clero e nobres con multa ó que non fora (ovellas, cabras, ou outros bens). O inimigo era o lobo.

Logo facíase un xuízo público o animal capturado e sempre era condenado a morte. A sentenza levábase a cabo de forma cruel, cosíaselle a boca ó lobo e enfrontábase ós cans ou outras cousas así dependendo do mal que fixera o lobo e para desafogo da poboación

Terceiro.- O foxo de Tosende atópase no monte de Pena Loba – O Cebreiro, monte que separa a Limia do Val do Salas. Para a construción dos dous muros utilizouse cachotería irregular en seco e tivéronse en conta afloramentos rochosos existentes. Os muros tiñan unha altura de dous metros e cun grosor de aproximadamente un metro coroadas con lousas planas chamadas capeas que sobresaían cara dentro dificultando o intento de fuga do lobo.

Existía un forte desnivel entre os puntos iniciais dos dous muros e o punto de converxencia onde se atopaba o foxo, o que lle da unha forte pendente lonxitudinal ós muros, ladeira abaixo. O foxo ten un diámetro de en torno a 6 metros e semella que na parte baixa tiña unha porta a ras de chan para retirar os animais atrapados, aínda que hoxe non se pode confirmar a existencia a devandita porta. As batidas dos lobos tiñan lugar cando se detectaba a presenza de moitos lobos, e para a súa celebración eran convocados veciños de toda a contorna, incluso participaban veciños das parroquias da chaira Limiá. O sinal para comezar a batida das aldeas máis afastadas era mediante fogueiras colocadas estratexicamente nos outeiros das montañas máis altas. Outro sinal para delimitar a boca do foxo por onde encamiñar ó lobo era un pau moi alto con trapos no Outeiro do Cebreiro (coñecido como Penedo Bandeira). Os veciños colocados estratexicamente e provistos de todo tipo de aparellos ruidosos ían dirixindo ós lobos cara o boqueiro do foxo. Os animais, escapando da xente e dos cans encamiñábanse monte abaixo cara o burato e ó non ter volta atrás precipitábanse no pozo agochado con uces, fentos e xestas. Xa no foxo eran

rematados a base de pedras e aguilloadas. Rematada a batida celebrábase unha gran festa entre tódolos veciños con bailes e comida.

O Foxo dos Lobos de Tosende, na parte situada dentro do concello de Baltar, atópase dentro do Monte Veciñal desta parroquia, situado ó noroeste do concello de Baltar. Está composto polo foso propiamente dito e dous muros que rematan nel. O muro suroeste ten unha lonxitude aproximada de 760 metros e atópase integramente dentro do concello de Baltar, mentes que o muro nordeste ten unha lonxitude aproximada de 690 metros, dos cales 540 metros están dentro do concello de Baltar e os 150 metros restantes xa están no Concello dos Blancos. O camiño central de acceso está integramente no Concello de Baltar.

Por causa dos anos que leva abandonado e sen actuarse sobre el, nestes momentos o Foxo dos Lobos de Tosende está moi deteriorado e por iso preténdese iniciar a súa recuperación como un elemento importante dentro da historia dos concellos de Baltar e Os Blancos.

Cuarto.- A parcela na que se sitúa o Foxo dos Lobos de Tosende está situada ó noroeste do concello de Baltar, xa lindando co concello dos Blancos.

Na parcela sitúanse os dous muros (un ó nordeste e outro ó suroeste) que conforman o foxo e que rematan no punto en que se atopa o foxo propiamente dito. Os muros teñen unha lonxitude superior ós 650 metros cada un deles, e son paredes de pedra colocada en seco, de uns dous metros de altura e un metro de anchura, aproximadamente.

Os muros conflúen no foxo central, un burato de planta circular, duns seis metros de diámetro e profundidade nestes momentos descoñecida.

Ó foxo accedese por un camiño polo medio dos dous muros e que remata no foxo central. Este camiño ten unha lonxitude duns 870 metros dende o lugar en que se pode acceder con vehículos.

Os muros de pedra atópanse case desaparecidos nunhas zonas e bastante ben conservados noutras, mentres que o foxo, do que na actualidade nada máis que se intúen o remate superior dos muros, está totalmente cuberto por maleza, terra e pedras.

Coas actuacións aquí proxectadas, preténdense levar a cabo as seguintes accións a realizar nunha primeira fase:

- En primeiro lugar, a limpeza do foxo, así como a consolidación e reconstrución do seu peche de pedra, se é necesario. Retirarase toda a terra, pedras, biomasa e demais restos que hoxe tapan o foxo.
- En segundo lugar, o acondicionamento do camiño de acceso para permitir a súa visita. Para o cal procederase á apertura da caixa do camiño e á colocación dun firme de saburra natural compactada. Será un camiño de dous metros de anchura total e un espesor de saburra de 15 cm.
- Tamén se pretende realizar unha drenaxe ou desvío da auga que baixa polo medio dos dous muros, polo camiño de acceso, e que, co paso do tempo acaba tapando dos arrastres de terra e pedras o foxo.
- En último lugar, a limpeza e reconstrución dos primeiros tramos dos dous muros laterais

Quinto.- Que este proxecto supón a posta en valor dos recursos turísticos do concello, o que tamén contribuirá á revalorización do turismo da Comunidade Autónoma.

Que a través deste convenio, outórgase ó Concello de Baltar unha subvención directa en virtude do disposto no artigo 19.4 c) da Lei 9/2007, do 13 de xuño, de subvencións de Galicia, polas razóns de interese público, social, económico e humanitario expostas nos puntos anteriores que dificulta a súa convocatoria

pública, de conformidade co previsto no artigo 26.2.a) da Lei 9/2007 do 13 de xuño, de subvencións de Galicia.

Que os intereses converxentes das partes asinantes exclúen o ánimo de lucro, e non poden satisfacerse axeitadamente mediante a celebración dun contrato dos contemplados Lei 9/2017, do 8 de novembro, de contratos do sector público, ou doutro instrumento alleo á natureza estritamente convencional.

En atención ao exposto, e a fin de dar cumprimento ao preceptuado no artigo 15.2. da Lei 1/2016, de 18 de xaneiro, de transparencia e bo goberno, estímase xustificado o recurso á sinatura do instrumento convencional que se pretende, con exclusión doutras figuras.

E para que conste, asínase esta memoria, en Santiago de Compostela

O xerente de Turismo de Galicia

Antonio Casas Calviño

